

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Управління діяльністю вищого навчального закладу має певні особливості, зокрема:

- належність до бюджетних установ, котрі є складовою бюджетної системи країни і беруть участь у виконанні як дохідної, так і видаткової частини бюджету, виконуючи кошторис доходів і видатків;

- бюджетні установи відносяться до одного з різновидів установ некомерційного характеру, для яких отримання прибутку не є метою діяльності;

- бюджетні установи не наділяються оборотними коштами, їхній фінансовий стан визначається своєчасністю та повнотою надходження асигнувань з відповідних бюджетів.

До науковців, які займалися дослідженням економіки вищої освіти, можна віднести І. Каленюк, А. Дайновського, Л. Добровольську, В. Марцинкевич та інші, їх наукові роботи присвячені проблемам вищої освіти у макроекономічному контексті. Обліку в бюджетних установах, до яких належать вищі навчальні заклади державної форми власності, приділили увагу такі вчені, як: П. Атамас, М. Бариніна-Закірова, Ф. Бутинець, Р. Джога, Т. Канева, Л. Кіндрацька, С. Левицька, М. Матвій, Н. Мачуга, Т. Писаренко, С. Свірко, О. Шуляк та інші.

Освітня діяльність є одним із видів економічної діяльності. Проведення досліджень найважливіших процесів і явищ у галузі дає можливість розробляти заходи з її модернізації в сучасних умовах [1, с. 135].

Не зважаючи на велику кількість наукових досліджень, система обліку у вищих навчальних закладах потребує суттєвого вдосконалення, так як не надає повної та вичерпної інформації про діяльність вузу його керівництву для прийняття правильних та ефективних управлінських рішень.

Зміни, які відбулися у вітчизняній економіці, призвели до трансформації майже всіх сфер життєдіяльності суспільства, в тому числі, і системи вищої освіти. Залучивши заклади освіти до сфери ринкових відносин відбулося активне розширення напрямів підприємницької діяльності в даному секторі економіки, відповідно змінилися та підвищилися вимоги до системи обліку у вузах як інформаційної бази управління. Проте, незмінним залишилося традиційне «недофінансування» з бюджету, внаслідок якого бюджетні установи, по-перше, визначали планові показники зважаючи на мінімальні граничні норми забезпечення, а, по-друге, фактично отримували тільки частину від запланованих обсягів надходжень.

Особливості ведення госпрозрахункової

діяльності у вищих навчальних закладах потребують суттєвого вдосконалення методики та організації їх обліку, а своєчасне вирішення вище перелічених проблем сприятиме успішному управлінню вищими навчальними закладами в умовах жорсткої конкуренції на ринку освітніх послуг.

В умовах ринкової економіки бухгалтерський облік будь-якого економічного суб'єкта вимагає ведення обліку на підприємствах за відповідними правилами в межах загальноприйнятих принципів і норм, затверджених законодавчими актами країни.

Надання послуг за відповідну плату для системи вищої освіти України є поняттям поширеним. Перехід до ринкової економіки диктує свої вимоги щодо освіти, відповідно, виникає необхідність розрахунку ціни послуг, а ціна повинна визначатися на основі собівартості, враховуючи попит і пропозицію на дані послуги.

В сучасних умовах облікова політика є основою для формування інформаційних ресурсів, які використовуює управлінський апарат для прийняття рішень та визначення напрямку розвитку й вдосконалення системи обліку господарюючого суб'єкта зважаючи на потреби керівництва. Застосування положень Наказу про облікову політику вищими навчальними закладами дасть змогу отримувати достовірну, доречну, дохідливу та порівнянну інформацію у фінансовій і бюджетній звітності за вказаними суб'єктами господарювання в державному секторі.

Суб'єкти державного сектору, до складу яких входять і ВНЗ, визначають облікову політику на основі Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі. Облікова політика суб'єкта державного сектору визначається у розпорядчому документі, в якому мають бути встановлені методи оцінки (якщо НП(С)БОДС передбачено застосування декількох методів оцінки, то суб'єкт державного сектору повинен обрати та послідовно застосовувати один з них), обліку, види сегментів та їх пріоритетність і процедури, які має застосовувати суб'єкт державного сектору та щодо яких нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку передбачено більше ніж один варіант, та порядок організації бухгалтерського обліку [2].

Організаційна структура обліку ВНЗ представляє собою бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером, якому підпорядковуються заступники за різними видами діяльності:

1) відділ бухгалтерського обліку основної діяльності:

- обліку фінансових і не фінансових активів;
- облік доходів і витрат;
- облік власного капіталу і фінансового результату;
- облік забезпечень і зобов'язань;
- облік наукової діяльності;
- управлінський облік;

2) відділ бухгалтерського обліку додаткової діяльності:

- комп'ютеризація обліку;
- архівування документів;
- облік їдальні;
- забезпеченість обліку діяльності гуртожитку;
- облік супроводу спортивних майданчиків;
- облік видавничо-поліграфічної діяльності.

Отже, контроль необхідний для покращення якості роботи університету, але, з іншого боку, затримка важливих документів на кожному рівнях організаційної структури — призводить до втрати актуальності змісту документів.

Рух облікової інформації в розрізі ділянок обліку в ВНЗ відбувається наступним чином:

1. Облікові дані;
2. Первинні документи:
 - 2.1. паперова форма:
 - бухгалтерські проведення;
 - журнал операцій.
 - 2.2. електронна форма:
 - Журнал реєстрації електронних документів.
 3. Журнал реєстрації первинних документів;
 4. Реєстрація
 5. Збір:
 - 5.1. сектор обліку основної функціональної діяльності ДВНЗ;
 - 5.2. сектор обліку додаткової діяльності ДВНЗ.
6. Цілі і задачі на ділянках обліку:
 - бухгалтерські проведення;
 - звіти у вигляді реєстрів.
7. Нормативно-довідкова інформація:
 - 7.1. відомості аналітичного та синтетичного обліку, допоміжні звіти по ним;
 - 7.2. фінансова, податкова, бюджетна та звітність по єдиному соціальному внеску.

Для покращення організації роботи ВНЗ потрібно спростити процес руху документів та їх організаційну структуру в частині залучення до цих процесів тільки сектори університету, які мають відношення до них та несуть відповідальність за їх якість [3, с. 163].

Запровадження запропонованої організаційної структури бухгалтерської служби для вищих навчальних закладів сприятиме оптимізації інформаційних потоків між різними підрозділами бухгалтерії, чіткій ідентифікації центрів збору інформаційних даних за об'єктами обліку та уможливило формування підсистеми управлінського обліку на рівні організації праці відповідних облікових працівників.

Робочий план рахунків бухгалтерського обліку формується з урахуванням чинних повноважень, прав й обов'язків працівників фінансово-бухгалтерських служб в бюджетних установах, — керівництвом головного бухгалтера. Але перед тим, як затвердити остаточний варіант робочого плану керівникам структурних підрозділів фінансово-бухгалтерської служби доцільно провести перевірку способів відображення трансакцій відповідно до номенклатури об'єктів обліку за звітні періоди минулих років та законодавчих змін. З метою досягнення максимальної точності при його побудові необхідно дослідити, опрацювати, проконтролювати та підсумувати окремі проекти класів рахунків робочого плану рахунків бухгалтерського обліку, які мають найбільшу цінність під час здійснення реформаційних перетворень і узагальнені отримані дані обробляються головним бухгалтером.

Методика обліку у вищих навчальних закладах повинна чітко фіксувати процес надання платних послуг, виконання науково-дослідних робіт, виробництва продукції у допоміжних господарствах та здійснення інших видів госпрозрахункової діяльності, формувати повну собівартість, що в кінцевому результаті дозволить здійснювати управління витратами та підвищити рентабельність кожного виду госпрозрахункової діяльності, а також здійснювати ефективне управління ЗВО.

Система обліку вузу повинна відповідати системі управління, котра ставить мету і завдання перед обліком щодо обсягу, якості, терміновості подання інформації про об'єкти управління.

Застосування сформованої номенклатури рахунків для бухгалтерського обліку діяльності ДВНЗ забезпечить опрацювання економічно правильного шаблону бухгалтерських проведення типових господарських операцій вказаних суб'єктів господарювання.

Добре налагоджена система обліку, в свою чергу, є підставою для повного та всебічного контролю за діяльністю вузу. Надані рекомендації дозволять покращити управління вузом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грищенко І. М. Фактори підвищення ефективності освітньої діяльності вищих навчальних закладів України // Актуальні проблеми економіки. — 2016. - №3, С.134-141.
2. Національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку в державному секторі: Затверджено Міністерством фінансів України від 25.01.2012 р. № 52. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0200112>.
3. Батішев В. Бухгалтерський та податковий облік діяльності навчальних закладів // Збірник систематизованого законодавства. — 2016. — № 9. С.162–165.